

קול צופיין

קול צפ"ר נשא קול יחדו ירגנו

וישב תשפ"ו | השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

חנוכה - חג אהבת ה'

בזמן שלמה המלך, פסקה בזמן מנשה מלך יהודה שהעמיד צלם בהיכל (זבחים סא"ב).

כן פסקו לצמח הצמחים המופלאים של שלמה המלך לתת פרי מופלא בזמן מנשה מלך יהודה. כך אומרת הגמרא "וכיון ששנכנסו עכו"ם להיכל, יבש, שפאמר, (נחום א) ופרח לבנון אמלל. ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו לנו, שפאמר, (ישעיה לה) פרח תפרח ותגלל אף גילת ורגן פבד הלבנון נתן לה" (יומא כא, ועיי' בשהש"ר פ"ג ובירושלמי פ"ד סוף ה"ד שמסבירים את הגמרא על מנשה).

חביבות ה' לישראל - בבית השני

אחרי גלות בבל בידי נבוכדנאצר שבעים שנה, היו ישראל שבורים מאוד וצריכים עידוד גדול. שולח להם ה' את הנביאים חגי זכריה ומלאכי שיעודו אותם. הנביא מלאכי אומר להם "אֶהְיֶה אֲתֶכֶם אָמֵר ה'" (א ב). גם הנביא חגי (א ג) אומר להם תתחזקו. החביבות הזו התגלתה כל ימי שמעון הצדיק "תנו רבנן, ארבעים שנה שמש שמשון הצדיק וכו' והיה נר מערב דולק" (יומא ט). כל החביבות פסקה לקראת החורבן. "תנו רבנן, ארבעים שנה קדם חרבן הבית וכו' ולא היה נר מערב דולק" (יומא ט) כי לא שרתה בו שכינה.

נס המנורה - ראו חבתכם לפני המקום

חכמינו מספרים כי כשנכנסו יוונים להיכל התקיים בהם "ובאו בה פריצים וחללוה" (יחזקאל ז) השאירו את המקדש חלל וריק מהשכינה שהייתה בו קודם לכן. לכן הם לא נפגעו כשנכנסו לקודש הקדשים כמו הכהנים שנכנסו אליו כשלא היו ראויים (עיי' ע"ז נב).

מתתיהו ובניו רואים שחזרה השכינה לבית המקדש בנס פח השמן. ושמעתי ממו"ר אבא שבגלל זה הוציאו החשמונאים את המנורה לחצר "והדליקו נרות בחצרות קדשך". כדי להראות לעם ישראל שהם חביבים והשכינה חזרה לשרות בקרבם. כמו שהיו מראים לעם ישראל בבית הראשון את הכרובים ואומרים להם "ראו חבתכם לפני המקום".

חביבות ה' לישראל - בבית המקדש

ראו חבתכם לפני המקום

חכמינו מספרים כי הכהנים השתדלו להראות לעם ישראל את חביבות ה' עלינו לכל העולים לרגל. כך מספרים לנו חז"ל כי הכהנים היו מגביהין ומראין את לחם הפנים לעולי רגלים ואומרים להם **ראו חבתכם לפני המקום**. ומה החיבה? שהיה נעשה נס גדול בלחם הפנים שאפילו אחרי שבוע הוא היה חם כאילו נאפה ברגע זה (מנחות דף צו/ב).

עוד מספרים חכמים כי "בשעה שהיו ישראל עולין לרגל - מגלגלין להם את הפרכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורין זה בזה, והיו אומרים להם, **ראו חבתכם לפני המקום**, כחבת זכר עם נקבה" (יומא נד). הכל כדי לתקן את המחשבה שהייתה להם בהר סיני שחשבו כי תאכל אותם האש הגדולה, ולא הבינו שכל מעמד הר סיני נועד לרומם אותם ולנשא אותם מעל כולם.

שפע חיים גדול היה בבית המקדש

שפע חיים גדול היה בבית המקדש, החיות הזאת התבטאה בכך שהמטה של אהרן פרח "ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" (במדבר יז). שלמה ידע את הכח הפלאי של בית המקדש: "דאמר רבי אושעיא, בשעה שפנה שלמה בית המקדש, נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאים פירותיהן בזמניהן, וכיון שהרוח מנשבת בהן, משירים את פירותיהן, שפאמר, (תהלים עב) "ירעש כלבנון פריו". ומתה היתה פרנסה לכהנה".

כשחטאו ישראל פסקה השראת השכינה

הגמרא מספרת ששכינת ה' יצאה מבית המקדש (ראש השנה לא/א) "אמר רב יהודה בר אידי אמר רבי יוחנן עשר מסעות נסעה שכינה" הסתלקה בתחילה מהכפרת ואחר כך יצאה מירושלים ואחר כך עלתה למרומים. במקום אחר מספרת הגמרא כי האש שירדה מן השמים לבית המקדש

המצוות שרוב עם ישראל מקיים – הם גזירות היוונים

החיבה הזאת ניכרת עד היום בקיום הדלקת נרות חנוכה אפילו בין אלה שמוגדרים "חילונים לחלוטין". שלא לדבר על אלה שנקראים דתיים ומסורתיים. באופן פלא מקיימים גם אלו שמוגדרים חילונים כל המצוות שגזרו עליהם היוונים. רוב עצום מעם ישראל מקיים ברית מילה. מוסדות מדינת ישראל לא עובדים בשבתות וחגי ישראל על פי הלוח העברי. רוב החילונים עושים קידוש בליל שבת ויושבים לסעודת חג בליל הסדר. מתברר שהיוונים נכשלו כשלון חרוץ.

חביבות עם ישראל – בנרות חנוכה

מצוות נר חנוכה מצווה חביבה היא עד מאד

מִרְן הֶרֶב מִרְדְּכִי אֵלֵיהֶו זְצוּק"ל הִיָּה רִגְלִי לְהִזְכִּיר אֶת דְּבָרֵי הֶרֶמְבֵּם" כִּי "מִצְוַת נֵר חֲנוּכָּה מִצְוָה חֲבִיבָה הִיא עַד מְאֹד" (חנוכה ד יב). באותה לשון מתבטא רש"י על נס הנרות הדולקים. הגמרא אומרת על המנוחה בבית המקדש "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות? אמר רב: זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים" (שבת כב:).

מקשה רש"י מהגמרא (וימא לג:) שאומרת כי הנר המערבי לא דלק. עד מחר ועונה רש"י שעדות הנר המערבי לא הייתה תמיד. ו"כל זמן שהיו ישראל חביבין היה דולק כל היום, והיינו עדותה".

בשיירי נר שבת מותר להשתמש אחרי שבת

עוד מוזכרת החביבות הזו בתשובה לשאלה למה מותר להשתמש אחרי שבת בשאריות נר שבת (רעס א וכה"ח שם). ואסור להשתמש אחרי חנוכה בשאריות שמן חנוכה? (תרעו ד). מסביר התוס' (שבת מד.) כי נר חנוכה נועד לפרסום הנס ולכן הוא חביב מאוד. בגלל חביבות הנס והמצווה, המדליק לא מצפה שהנר יכבה והוא מקצה אותו לגמרי למצווה. אבל נר שבת נועד שיהיה לאדם אור ואדם חסכן מצפה שהנר יכבה כשהוא מסיים להשתמש בו. לכן שיירי השמן של שבת מותרים בשימוש.

הרואה מברך – בגלל חביבות המצווה

לשון דומה מוצאים בתוס' (סוכה מו/א) ששואל למה כשאדם לא מדליק נרות חנוכה הוא מברך כשהוא רואה נרות שהדליקו אנשים אחרים? הרי במצוות אחרות לא מברכים על מצוות שאנשים אחרים עושים. כשאדם לא יכול לקיים מצוות לולב או סוכה - לא תיקנו בשבילו לברך כשהוא רואה סוכה או לולב של אחרים. ועונה התוס' "משום חביבות הנס".

חביבות נרות חנוכה במהנות הצבא

מצוות חנוכה היא מצוות חובה

כשהייתי חייל ואשתי הדליקה נרות בבית, רצייתי להדליק נרות חנוכה. לא היו נרות שאפשר לראות ולברך והיה קשה לחשוב שמחנה שלם לא ידליק נרות ולא יזכר בנס. והלא כתב הרמב"ם (ברכות יא ב-ג) שחנוכה היא מצווה שחייבים לקיים אותה כמו תפילין וסוכה ולולב ושופר ולא כמו מזוזה שרק מי שיש לו בית מקיים. כן פסק מהר"י אבוהב "שאנ"פ שמדליקין על אדם בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל - מדליק בברכות" והביאו השו"ע (תרעו ג).

חייבים להדליק נרות חנוכה במקום שאין נרות

בכה"ח הביא את דברי הפרי חדש שהקשה על פסק השו"ע מדברי השו"ע בסימן קודם כי אם מדליקים עליו בביתו הוא פטור ולא יכול לחייב את עצמו להדליק בברכה, ולכן פסק שלא ידליק נרות במקום שאין ישראל מדליק. ושואלים למה השו"ע כתב שתי הלכות סותרות? התשובה היא שהחביבות של נרות חנוכה כל כך גדולה, וחייבים למצוא את הדרך שעל פי ההלכה יהיה מותר לנו להדליק נרות חנוכה. אין אפשרות שיהודי לא יראה נרות על סמך מה שמדליקין עליו בבית.

מחפשים דרך לפרסומי ניסא

שאלתי את מו"ר אבא זצוק"ל ואמר לי שהפתרון הוא לבקש מאשתי שתדליק את הנרות קצת אחרי צאת הכוכבים, ואני אדליק את הנרות לפניה. כך נוכל לקיים גם את החיבוב של המצווה וגם את מצוות פרסום הנס ברבים. ברור שכל המאמץ ההלכתי הזה הוא בגלל חביבת המצווה המיוחדת הזו שאומרת לעם ישראל "ראו חביבתכם לפני המקום" (כדרך שמתאמצים להתיר הלכתית הדלקה בבתי כנסת והדלקה בחוצות העיר מדין ביהכ"ס).

לך עשית שם גדול וקדוש בעולמך

למה רק בחנוכה לך עשית שם גדול וקדוש?

ב"על הניסים" של חנוכה אנחנו אומרים "לך עשית שם גדול וקדוש בעולמך". ויש שואלים למה המשפט הזה לא נאמר בפורים. הרי היה שם קידוש השם גדול. "כי גדול מְרַדְּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת כִּי הָאִישׁ מְרַדְּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל" (אסתר ט). ועונים שקידוש השם גדול יכול להיות רק כשביט המקדש קיים.

הוכחה לכך מברכת "רחם" בברכת המזון שבה אנחנו מבקשים רחמים על "עַל הַבֵּית הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שֵׁםְךָ עָלָיו". מכאן שבית המקדש הוא גדול וקדוש בגלל שם ה' שנקרא עליו. לכן בשבת כשאומרים "רצה" מוזכר 'גדול וקדוש' בברכת "רחם" ארבע פעמים. כי גם ב'רצה' וגם ב'רחם' מתפללים לבנין הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו.

מהו פירוש 'גדול'?

פסוקים רבים מלמדים אותנו שכאשר אומרים ה' גדול - מתכוונים על משהו שמתפרסם בכל העולם. כך ראינו את המילה הזאת על מרדכי ששמו התפרסם בכל העולם. "כי גדול מְרַדְּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת כִּי הָאִישׁ מְרַדְּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל" כך אומר הנביא מלאכי "כי מְפֹרָח שְׁמִי וְעַד מְבֹאוֹ גָדוֹל שְׁמִי בְּגוֹיִם וְכָל מְקוֹם מְקַטֵּר מִגֵּשׁ לְשְׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי גָדוֹל שְׁמִי בְּגוֹיִם אֲמֹר ה' צְבָאוֹת" (מלאכי א). כן אומרים בפסוקי לנו נרננה (תהילים צה-צו) "כִּי אֵל גָּדוֹל ה' וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים".

מהו פירוש 'קדוש'?

המילה 'קדוש' ברוב המקומות בתפילה פירושה קידוש השם ברבים. מהפסוק "וְנִקְדְּשִׁיתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כב) למדו חכמים שקידוש ה' לא נעשה בין אדם לעצמו אלא בתוך מנין מעם ישראל. (במיוחד ברחוקים כמו המרגלים ועדת קרח מגילה כג:). לכן בברכת "אֵתָהּ קְדוֹשׁ" אנו אומרים בה "וְקְדוּשִׁים בְּכָל יוֹם יְהִלְלוּךָ סֶלָה" שברכה זו עוסקת בקידוש שמו ברבים.

מהו 'גדול וקדוש'?

הצירוף של גדול וקדוש הוא שהקידוש השם לא יהיה רק בתוך עשרה אנשים בבית הכנסת אלא קידוש השם בכל העולם. על זה אנחנו מתפללים בכל קדיש שמתחיל במילים "יְתַגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמִי רַבָּא", שנלמד מהפסוק "יְהַלְלֵנִי וְיִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִדְעִיתִי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְיִדְעוּ כִּי אֲנִי ה'" (יחזקאל לח).

הצירוף של גדול וקדוש הוא שהקידוש השם לא יהיה רק בתוך עשרה אנשים בבית הכנסת אלא קידוש השם בכל העולם. על זה אנחנו מתפללים בכל קדיש שמתחיל במילים "יְתַגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמִי רַבָּא"

קידוש השם עולמי – בחנוכה

בחנוכה היה קידוש השם עולמי. כך מתאר הנביא חגי על מה שעתידי להיות בימי חשמונאי "והרעשתי את כל הגוים ובאו חמדות כל הגוים ומלאתי את הבית הזה כבוד אומר ה' צבאות: לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות: גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אומר ה' צבאות ובמקום הזה אפתן שלום נאם ה' צבאות" (חגי ב). ולכן אנחנו מזכירים בעל הניסים של חנוכה "לך עשית שם גדול וקדוש בעולמך".

ישתבח – אחרי קידוש ה' עולמי

זו הסיבה שאנחנו אומרים "גדול וקדוש" פעמיים בברכת 'ישתבח' "האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ". וכן "ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש". כל זה בגלל שבברכת 'ישתבח' נאמרת אחרי קידוש השם העולמי בשירת הים "שמענו עמים רגזון. חיל אחז ישבי פלשת". ואחרי קידוש השם העולמי בגאולה העתידה. "כי לה' המלכות. ומושל בגוים". המלכות הגדולה והקדושה.

לא להפסיד מודים דרבנן שיש בו "גדול וקדוש"

גם ברכת מודים דרבנן עוסקת בקידוש השם עולמי, אלהינו ואלהי אבותינו אלהי כל בשר. וזכרנו יוצר בראשית. לכן אומרים מודים דרבנן רק בחזרה שיש בה הודאה ברבים. ולכן אומרים בה "ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש". בגלל חשיבותו הגדולה של המודים הזה צריך להזהר לא להפסיד אותו, כשהוא נאמר בציבור.

לכן הנכנס לבהכ"נ ומצא צבור מתפללין, אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע ש"צ לקדושה או לקדיש או למודים – יתפלל תפילת לחש. ואם לא יספיק לסיים תפילת לחש ועולל להפסיד אחד משלושתם – יחכה לשמוע קדיש וקדושה ומודים ואחר כך יתפלל (שו"ע קט א). שלושתם עוסקים בקידוש ה' ברבים. מודים דרבנן – א-להי כל בשר. קדיש – לעלם ולעלמי עלמאי. ובוודאי הקדושה שאומרים בה "קדוש. קדוש. קדוש ה' צבאות. מלא כל הארץ כבודו" ומסיימים "מלך ה' לעולם. אלהינו ציון דוד ודר. הללויה".

למה שבת היא קידוש ה' בעולם?

גם שבת היא קידוש השם עולמי היא מלמדת כי ה' ברא את העולם. "כי ששית ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי" (שמות כ). עדות השבת נפוצה היום ברוב העולם, המוסלמים בשישי והנוצרים בראשון לכן אומרים בברכת "רחם" עם "רצה" – ארבע פעמים "גדול וקדוש". גם בחגים אנחנו אומרים ב"אתה בחרתנו" כי "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת". שכל החגים עוסקים ביציאת מצרים שהייתה קידוש השם עולמי.

לא בחיל ולא בכח

הסבר נבואת זכריה על המנוחה

בנבואת זכריה כתוב "ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנוחת זקב קלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבועה מוצקות לנרות אשר על ראשה" ובהמשך מסביר את משמעות חזיון המנוחה "זה דבר ה' אל זרובבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות".

שקר החן והבל היופי כשהם לבד

כדי להבין צריך ללכת לפירוש הגר"א בקול אליהו (בראשית כט. יז) "ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה". הנה שלמה המלך ע"ה אמר בסוף משלי (לא. ל), "שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל", ובאמת מצינו גבי האמהות אשר נשתבחו בחן ויופי. וגם ברבקה כתיב (בראשית כד טז) "והנערה טובת מראה מאד". וצריך לומר דהפירוש בפסוק כך הוא שקר החן והבל היופי היינו כשהן בלתי יראת ה', והם כנוס זהב באף חזיר. אבל אשה יראת ה' היא תתהלל רוצה לומר דגם בחן ויופי תתהלל.

אל יתהלל חכם בחכמתו גיבור בגבורתו ועשיר בעשרו

על דרך זה יש לפרש ג"כ הפסוק (ירמ' ט. כב - כג) "אל יתהלל חכם בחכמתו וגבור בגבורתו וכו' כי בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי" דבפסוק זה רבו הדקדוקים אבל לפי הנז"ל י"ל דהפירוש כך הוא שאין להתהלל בחכמה ובגבורה ובעשירות לבד אלא בזאת יתהלל ר"ל בכל אלה תתהלל כשישכיל וידוע אותי בהן דהיינו שידע איך להתנהג בהעשירות ובהגבורה ובחכמה שהכל יהיה כוונתו לשם שמים.

לא בחיל ולא בכח – כשהם לבדם

כן הפירוש גם בנבואת זכריה "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות" והלא ראינו שהתורה משבחת את כוחו של יעקב אבינו. וכן היה בועז גיבור חיל, וברכו אותו ואת רות אשת החיל "יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיכם את בית ישראל ועשה חיל באפרתה" והתקיימה הברכה בדוד "הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ידע גנן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וה' עמו" (שמואל א טז). לכן צריך לומר לא להתהלל בחיל וכח כשהם לבד, אלא כשהם עם רוח ה' צבאות הם מביאים תועלת גדולה.

היופי שנמצא במקום שיש גם יראת שמים וכן – יכול להשפיע על כל העולם לטובה, כמו שנאמר "ויצא לך שם בגוים בפיפך כי כליל הוא בהדר אשר שמתי עליך נאם ה' אלוקים". וזה בית המקדש שהוא נוי של עולם

תשואות חן חן לך

יחנך – הארת פני ה' תתן לך חן

קראתי בשם הרה"ג יצחק סבתו ראש ישיבת מצפה יריחו כי ההבדל בין החשמונאים לבין היוונים הוא ההבדל בין יופי לבין חן. שהרי בנבואת זכריה על המנוחה נאמר "מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישר, והוציא את האבן הראשה תשואות חן חן לך" (זכריה ד ז). כן אנחנו קוראים בחנוכה את ברכת הכהנים בתורה שנאמר בה "יאר ה' פניו אליך ויחנך" ומסביר שם רש"י בשם הספרי שאור הפנים של ה' "יתן לך חן".

יפת אלהים ליפת

לעומת החן שנתברכו בו ישראל נתברכו היוונים ביופי. כך מברך נח ליפת "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו" (בראשית ט כז). ויוון הוא אחד מבני יפת. לכן אמרו חכמים שמוטר לקרוא בתורה רק ביוונית (מגילה דף טז ב) "רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוניתי". "פיאותו של יפת יאה באהלי שם" (מגילה ט). יופי חיצוני על מידות טובות פנימיות של שם הוא טוב. וזה ענין בית המקדש שהיה נוי של עולם.

יופי שמוחבר ליראת שמים – קונה את העולם כולו

היופי שנמצא במקום שיש גם יראת שמים וכן – יכול להשפיע על כל העולם לטובה, כמו שנאמר "ויצא לך שם בגוים בפיפך כי כליל הוא בהדר אשר שמתי עליך נאם ה' אלוקים". וזה בית המקדש שהוא נוי של עולם. כך אמרו בגמרא (קידושין דף מט ב) "עשרה קבים יופי ירדו לעולם תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו".

סיפורים על הרב זצ"ל

קידוש השם. עובדה

אדם בשם משה סלומון קנה מכונית מיד שנייה, וכעבור שבוע הוא ראה מכונית עם מספר כמו שלו נוסעת לפניו. הוא הבין שמכרו לו מכונית גנובה, שמספר הרישוי שלה הועתק מרכב חוקי אחר. היצר הרע אמר לו: אתה לא אמור לדעת שרימו אותך. שילמת כסף ויש לך מכונית – שתוק. אף אחד לא יתפוס אותך לעולם. מצד שני, הוא הבין שהוא נוסע ברכב גנוב. הוא נסע לתחנת המשטרה, אך השוטרים לא הבינו כלל מנין לו שהרכב גנוב. מספר הרכב הוא חוקי לחלוטין. רק אחרי שהוא התעקש אמרו לו להשאיר שם את הרכב וללכת.

מכיוון שהשוטרים לא עשו מאומה על-מנת למצוא את הבעלים החוקיים, פנה משה סלומון לסוכן הביטוח והצליח למצוא את בעליו האמיתיים של הרכב שגר בצפון תל-אביב. בעל הרכב שמח על השבת האבידה ורצה להודות למחזיר האבידה, במיוחד כאשר הבין שמחזיר האבידה התאמץ בעבור זה והפסיד שמונים אלף שקלים – מחיר הרכב הגנוב.

בעל הרכב הגנוב גר, כאמור, בצפון תל-אביב. המוצא, משה סלומון, גר ביצהר. השבת אבידה זו ערערה לבעל הרכב הנגב את כל מה שהוא "ידע" על אנשי ההתנחלויות. הוא ניצל את קשריו, הביא את צוות הטלוויזיה של אילנה דיין מהתוכנית "עובדה" לצלם את האיש במקום מגוריו ביצהר ולספר את הסיפור של "השבת האבידה" המיוחדת הזאת. אך דא עקא, מדי שבוע נדחה שידור הכתבה מחמת אירועים כאלה ואחרים. יום אחד בא משה סלומון אל הרב מרדכי אליהו זצ"ל וביקש ברכה. הוא סיפר לו כי נקלע לקשיים כלכליים, גם פוטר מהעבודה, גם שילם שמונים אלף שקל על רכב וגם הפסיד את כספו. בנוסף, הוא רוצה לבנות דירה ולא יודע האם לעשות זאת או לא. הוא גם סיפר על תוכנית הטלוויזיה שצולמה ונדחתה כבר כמה חודשים, ואמר שכמו שזה נראה עכשיו – לא נראה שהם ישרו אותה. הרב חיך אליו ואמר לו פעמיים: "תמשיך ותצליח!", בליווי תנועת ידו המעודדת.

מספר משה סלומון: אחרי שהרב בירך אותי הרגשתי שנפתחים לי השערים, אבל לא הבנתי עד כמה. מייד אחרי שיצאתי מבית הרב קיבלתי טלפון שהסיפור הולך להתפרסם בתוכנית הבאה, תוך כמה ימים. אך זה לא נגמר בכך. הסיפור הזה ריגש הרבה אנשים, ביניהם את היבואן של מכוניות "מיצובישי" בישראל. הוא כל כך התרשם מהסיפור, עד שהחליט להעניק לי מכונית חדשה. נסעתי מייד לבית הרב אליהו, שהיה בדרכו מהבית לבית הכנסת, וסיפרתי לו כי הברכה שלו התממשה מייד מעל ומעבר. הרב עצר את כל החסידים שליוו אותו, הניח את ידיו על ראשי, בירך אותי ואמר: "אשריך שזכית לקדש שם שמים ברכים". הרב סיפר לקהל את כל השתלשלות המקרה של הנס ואיך הדברים התהפכו, ואמר לכולם שם: לא מספיק לדבר על השבת אבידה, צריכים גם לעשות. תראו דוגמה חיה איך מתנהג יהודי – "ובכל מאודך – בכל ממונך". ממנו תראו וכן תעשו.

(הרב אלי מיימון, אחראי על תחום עגונות בבתי הדין הרבניים)

קידוש ה' בטלוויזיה

פעם פנו אלי וביקשו לראיין אותי לשידור טלוויזיה על הבית ועל הילדים שלי, וחששתי מאוד. מצד אחד זה יכול היה להיות קידוש ה' גדול, אבל מצד שני חששתי מעין הרע. לא ידעתי מה לעשות ופניתי לרב זצ"ל, שביקר באותו הזמן בציון הרשב"י במירון.

הרב ביטל את החשש לעין הרע ואמר לי: "כשאת אומרת בבוקר בברכות השחר את התפילה על עין הרע, תגידי אותה פעמיים בכוונה גדולה". כך באמת עשיתי והסכמתי להתראיין לתוכנית. בסופו של דבר הראיין בטלוויזיה יצא באופן שמכבד את התורה ואת לומדיה.

(הרבנית עטרה אנגל, מירון)

לעומת זאת יופי בפני עצמו יכול להיות אסון גדול, זוהי החכמה היוונית שמעריצה את היופי ולא איכפת לה כלל מהמוסר. מוכחה הם היו גוזרים גזירה נוראה "כל כלה שנישאת תבעל להגמון תחילה". כך קרה לעם ישראל שהיה עם יפה כדברי הנביא יחזקאל (טו) "ותיפי במואד קאד ותצלחי למלוכה". היופי הזה היה בתחילה לטובה "ויצא לך שם בגוים בגיפך כי כליל הוא בהדרי אשר שמתי עליך נאם ה' אלוקים". אבל אחר כך הוא התהפך לרעה. "ותבטחי בגיפך ותזני על שמך ותשפכי את תזונתיך על כל עובר לו יחי".

נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם

כן במשלי (ו כד) "לשמך מאשת רע מחלקת לשון נכריה: אל תחמד יפיה בלבבך ואל תתקח בעפעפיה" ובמקום אחר (משלי יא כב) "נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם". כל זה לעומת הנזמים שקיבלה רבקה מאליעזר שנועדו לקדושה ולקידושין שרמזו על מחצית השקל שממנו נבנה המשכן וממנו המקדש לדורי דורות. על האשה המקודשת הזו אומר משלי "יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורך: אילת אהבים ויעלת חן וכו'" (משלי פרק ה יח).

יראת שמים מביאה חן

לכן אומרת הגמרא (סוכה מט/ב) "אמר רבי חמא בר פפא כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים שנאמר חסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו". וכן לומדים במגילת רות (ב) "ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להפריני ואנכי נכריה: ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום".

זאת אומרת שהחן מגיעה מהצדיקות של רות. וכן הוא אומר (משלי ג לד) "אם ללצים הוא גליץ ולעניים יתן חן". וכן אומר משה "ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרךך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וינאה כי ענך הגוי הזה" (שמות לג יג). וכן בפסוקים רבים.

חן לעומת היופי

כן ראינו אצל אסתר המלכה שנאמר בה "ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה". וכן נאמר ביוסף "ויהי ה' את יוסף ויהי איש מוצליח ויהי בבית אדניו המצרי: וירא אדניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עשה ה' מוצליח בידו: וימצא יוסף חן בעיניו וישתר אותו ויפקדוהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו" (בראשית טז).

אבל כאשר יוסף מתחיל לסלסל בשערו נאמר בו "ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה". מביא רש"י את המדרש "כיון שראה עצמו מושל התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו. אמר הקב"ה אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך אני מגרה בך את הדוב". "ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שבעה עמי". הוא נזהר ברגע האחרון מהחטא וחוזר אליו החן. "ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד וינתן חנו בעיני שר בית הסהר". אולי זו הסיבה שחונכה נקרא על שם החן הפנימי הזה. וכן יהיה בעת הגאולה, "כה אמר ה' מצא חן במדבר עם שרדי חרב הלך להרגיעו ישאל: מרחוק ה' נראה לי ונהבתי עולם אהבתיך על פן משכתך חסד" (ירמיהו לא).

תשובה כהלכה

יופי השמור לצעלה. האם זו הלכה שאסור לדבר עם בנות בכלל ולשמור עיניים, או שזו חומרה? זו הלכה שכתובה בתורה כמה פעמים. אחת מהן היא "ולא תתור אחרי לבבכם ואחרי עינים אשר אתם זונים אחריהם". ולכן אמרו חכמים שאסור להרבות שיחה עם האשה, כלומר, מותר רק דיבור של דרך ארץ או לצורך עבודה וכדו'. על כן חובה לשמור את העיניים בקדושה ולא להסתכל ביופיה של אשה או במקומות שצריכים להיות מכוסים ספר קדושה (הלכות איסורי ביאה פרק כא).

חול המועד חנוכה. האם יש בעיה לעבוד בחנוכה לצורך פרנסה כמו בחול המועד? מותר לעבוד בחנוכה. אבל אסור לנשים לעבוד בעת הדלקת נרות. **קנאין פוגעין בו.** שמעתי שכאשר גוי נכנס למקום המקדש, מחנה שכניה, מגיע לו מוות בידי אדם. האם זה נכון? אם לא, אז מה מגיע לו? המשנה במסכת סנהדרין (פרק ט) אומרת שמי שמגע במקדש, קנאין פוגעין בו. אני לא חושב שזה נכון גם היום, שאין במקום בית מקדש ורק המקום קדוש.